

Νίκου Καζαντζάκη – Η Κρήτη (απόσπασμα)

Αδάμαστες ψυχές οι Κρητικοί, χιλιάδες τώρα χρόνια, παλεύουν στα κακοτράχαλα Κρητικά βουνά την πείνα, την γύμνια, τους βαρβάρους. Κι ούτε η μοίρα ούτε οι άνθρωποι μπόρεσαν ποτέ να τους κάμουν να σκύψουν το κεφάλι. Οι Κρητικοί, όπως όλες οι γενναίες ψυχές, στη άκρα απελπισία βρίσκουν τη λύτρωση. Πολλοί Κρητικοί, μπροστά από τα τουφέκια των Γερμανών, τη στιγμή που θα τουφεκίζονταν, έβρισκαν τη γαλήνη, κι όχι μονάχα τη γαλήνη παρά και τη χαρά της αδάμαστης ψυχής που αναγαλλιάζει γιατί της δίνεται η ευκαιρία να δείξει την αρετή της. Πολλοί, την ύστερη τους στιγμή, μπροστά από το εκτελεστικό απόσπασμα, τραγουδούσαν μαντινάδες Κρητικές ή τον Εθνικό Ύμνο.

Στα Χανιά, μέσα από το γκρεμισμένο σπίτι του, ένας γεροντάκος πρόβαλε και μας είπε: «Ένα δάσκαλο, τον έλεγαν Παπαδάκη, πήγαιναν να τον εκτελέσουν. Ένας μαθητής του του λέει: γιατί να σκοτωθεί; Καλλίτερο είναι να φύγει. Κι ο διδάσκαλος του αποκρίθηκε: Όχι! εγώ αυτό που τόσα χρόνια σας δίδασκα, τώρα θα το εφαρμόσω: θα πεθάνω για την πατρίδα.»

Στην κρίσιμη αυτή στιγμή κι οι πιο σακάτες γίνονταν ήρωες. Στις φοβερές φυλακές της Αγιάς, κοντά στα Χανιά, οι Γερμανοί διάλεξαν 42 παλικάρια (διάλεξαν πάντα τους καλύτερους) και πήγαιναν να τους σκοτώσουν. Στο δρόμο ένας σακάτης, καμπούρης, τους συνάντησε. Στάθηκε και φώναζε στους Γερμανούς: «Σκοτώστε με εμένα να γλιτώσει ένα παλικάρι». «Όχι, φύγε!» του είπαν εκείνοι. «Τότε σκοτώστε με και μένα, να γίνουν 43», φώναζε ο καμπούρης. «Ντρέπομαι να ζω εγώ ο σακάτης και να σκοτωθούν τούτοι οι λεβέντες».

Ανήμπορες γριές, γέροι σαράβαλα, σήκωναν τη φωνή τους και μιλούσαν ατρόμητα στους Γερμανούς. Σ' ένα ωραϊότατο χωριό, στα Μεσκλά, μια γριά έκρυβε έξι μήνες, με κίνδυνο της ζωής της, δύο Εγγλέζους στο σπίτι της. Μια μέρα οι Γερμανοί τους έπιασαν. Η γριά τρέχει στον άγριο Γερμανό φρούραρχο, στάθηκε μπροστά του και του φώναζε: «Να ξέρεις, Κομαντάντε, πως όλες οι μανάδες στον κόσμο πονούνε κι αυτός ο πόνος των μανάδων θα φάει τη Γερμανία. Η Γερμανία θα χαθεί, βάνω την κεφαλή μου! Βάνεις στοίχημα Κομαντάντε; Εγώ βάνω την κεφαλή μου!» Στεκόταν απάνω σε μια πέτρα, από' ζω από το καμένο σπίτι της η γριά τούτη και μας μιλούσε, με ορθό το κεφάλι, κουρελιασμένη σαν φάντασμα. Τι δύναμη λοιπόν έχει η ψυχή του ανθρώπου και πώς μπορεί να νικήσει το θάνατο, συλλογίζομουν.

Στις 19 του Μάη 1941 σκοτεινίασε ο ουρανός της Κρήτης από τα γερμανικά αεροπλάνα, άρχισαν οι βομβαρδισμοί, οι πρώτοι αλεξιπτωτιστές έπεφταν στο αεροδρόμιο του Μάλεμε, κοντά στα Χανιά, ύστερα στο Ρέθυμνο, στο Ηράκλειο, παντού. Ένας γέρος, από ένα χωριουδάκι κοντά στο Μάλεμε, μας διηγάται: «Ευθύς ως είδαμε τ' αεροπλάνα, φωνάξαμε: Απάνω τους, μωρέ παιδιά! Πήραμε τ' άρματα και χυθήκαμε.» «Ποια άρματα;» ρώτησα. «Είχατε άρματα;» «Πώς δεν είχαμε;» μου αποκρίθηκε. «Άλλοι είχαν παλιές καραμπίνες, άλλοι μαχαίρες κι όλοι είχαν ραβδιά. Την ώρα που έπεφτε ένας «ουρανότης» ήταν ακόμα ζαλισμένος και 'μεις χιμούσαμε απάνω του, τον σκοτώναμε με τα ραβδιά, με τις μαχαίρες, τον ξαρματώναμε και σιγά-σιγά γέμιζε και μας η φούχτα μας πολυβόλο και περίστροφο.»

Οι Γερμανοί είχαν ορίσει να πάρουν την Κρήτη σε 24 ώρες. Η παραμικρή αργοπορία θα τους ήταν θανάσιμη. Ήξεραν πως οι Κρητικοί ήταν άοπλοι, πως όλοι οι νέοι ήταν επιστρατευμένοι και βρίσκονταν ακόμη στην Ελλάδα και πως οι Άγγλοι μήτε στρατό αρκετό είχαν μήτε αεροπλάνα. Ήταν λοιπόν σίγουροι πως σε 24 ώρες θα παίρναν την Κρήτη. Έκαμαν 8 μέρες. Έξι χιλιάδες αλεξιπτωτιστές σκοτώθηκαν από τα ραβδιά και τις μαχαίρες. Ένας Κρητικός χωριάτης, όταν μ' είδε να ξαφνιάζομαι για την παλικαριά και την αυτοθυσία αυτών των Κρητικών, μου είπε τα καταπληκτικά τούτα λόγια: «Γιατί παραξενεύεσαι; Εμείς ξέραμε πως γράφαμε ιστορία!»

Δεν ξέρω αν υπάρχει στον κόσμο μια άλλη χώρα, όπου οι χωρικοί να βλέπουν τον πόνο, την Ουσία, την ατομική τους καταστροφή από τόσο ύψος. Ήξερε ο Κρητικός αυτός χωριάτης πως υπάρχει στον κόσμο τούτο ένα αγαθό ανώτερο από τη ζωή και πως για το αγαθό αυτό πάλεψε και θυσιάστηκε όλη η ράτσα μας και πρέπει τώρα κι αυτός, ο Κρητικός χωριάτης, να παλαίψει και να θυσιαστεί. Και το αγαθό αυτό λέγεται ιστορία, δηλαδή υστεροφημία, δηλαδή αθανασία. Πιστεύουν στο αγαθό αυτό οι Κρητικοί, όπως πιστεύουν στην ελευθερία. Πολεμούν, ξέροντας πως αν δεν μείνει τ' όνομα τους, θα μείνει και θα ζήσει το έργο τους.

Crete by Nikos Kazantzakis

Untamed spirits, these Cretans. For thousands of years they have been battling hunger, poverty, and their enemies on the rugged mountainsides of Crete. Neither Fate nor man has ever managed to make them bow their heads. Cretans, like all brave souls, find redemption in times of extreme despair. Many Cretans, facing German guns at the very moment of their execution, would find peace, and not only peace but also the happiness that an untamed soul realizes when it has the chance to prove its own virtue. Many of them, in their last moments on earth, while staring down their executioners, broke into song by singing Cretan *mantinades* or the National Anthem.

In his demolished house in Chania, an old man once told us: “A teacher named Papadakis, was brought out for execution. One of his students said to him: ‘Why die? Its better to escape.’ But the teacher replied: ‘No! Now is the time for me to put into action the lessons I have taught you for so many years: I will die for my fatherland.’”

In crucial moments like these, even crippled men can become heroes. From the horrific jails of Agia, near Chania, the Germans had picked 42 young, strong men - they always picked the best - and were taking them for execution. On the way, a crippled hunchbacked man stopped them. He stood and cried out to the Germans: “Kill me instead of one of these young men!” “No, go away,” replied the Germans. “Then kill me also so we’ll be 43 all together” cried out the crippled man. “I am ashamed to remain alive as a hunchback when these strapping young lads will be executed”.

Weak old women, and ill old men, would rise their voices and speak fearlessly to the Germans. At one picturesque village, Meskla, an old woman had hidden two British soldiers in her house for six months at the risk of loosing her own life. One day the Germans captured them. The old woman ran to the German officer, stood in front of him and cried out: “Know this, Commander: all the Mothers on this earth are aching in pain right now and this heartache will finally destroy Germany. Germany will perish – I bet my life on it! Will you make a bet with me, Commander? I bet my life!” This old woman was talking to us with her head upright, wearing rags and looking like a ghost, standing on a rock outside her burnt house. And I contemplated the power of the human spirit and how it can defeat death.

On May 19th, 1941 the skies over Crete darkened from a great host of German airplanes; bombs began to fall and the first paratroopers began to drop over the airfield of Maleme, near Chania; next was Rethymno, then Herakleion, and then everywhere. An old man, at a village close to Maleme, described the scene for us: “As soon as we saw the planes we cried out: ‘Let’s go and get ‘em! We grabbed our weapons and started running.’ “What kind of weapons?” I asked. “Did you have any weapons?” “Of course we did!” he replied. “Some had old rifles, others had knives and others had wooden sticks. Just as the airborne soldiers landed on the ground, and while they were still a bit disoriented, we would attack them and kill them with our sticks and knives; then we would grab their weapons and so, little-by-little, we were able to gather many revolvers and machine guns”.

The Germans had planned to capture and secure Crete in 24 hours. Even the slightest delay could prove to have fatal consequences for them. They knew that the Cretans were unarmed, that all the young men were still dispatched on mainland Greece, and that the British had neither sufficient men nor planes to mount a defense. They were therefore certain that they could capture Crete in 24 hours. It took them 8 days. Six thousand paratroopers died from those wooden sticks and knives. When a Cretan villager saw my amazement at the valor and self-sacrifice of those Cretans, he made this amazing statement to me: “Why are you so surprised? We knew we were making History!”

I don’t know if there is another country on the face of this planet where simple villagers can confront pain, their very existence, and their personal destruction in such an elevated way. This old Cretan man knew that in this world of ours there is one virtue that is greater than life itself, and that for this virtue the race of Greeks had fought and sacrificed, and that now it was his turn – it was this Cretan villager’s turn to fight and sacrifice himself. And this virtue is called History, in other words, posterity – immortality. The Cretans believe in this virtue as they believe in freedom. They fight, secure in the knowledge that, even if their name is not remembered, their actions will remain and live on.